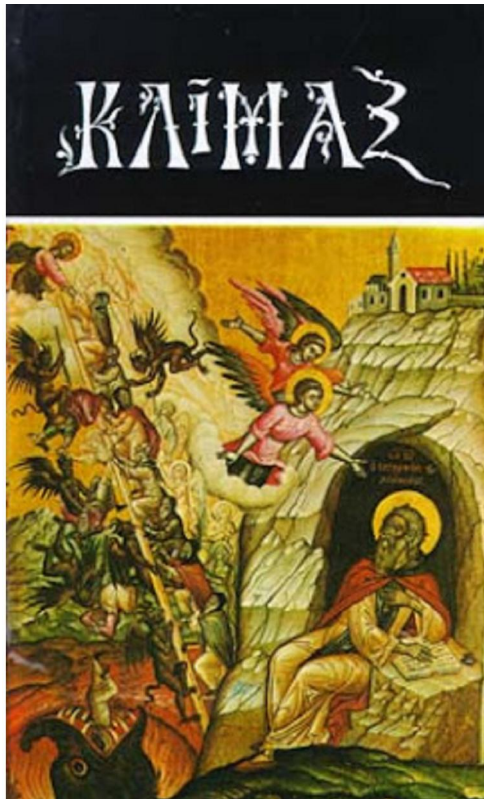


[imverias.blogspot.com](http://imverias.blogspot.com)

# Αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου:Λόγος εις τον Ποιμένα.

41–52 Minuten



"Κλίμαξ"

ΛΟΓΟΣ ΕΤΕΡΟΣ

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Είς τόν Ποιμένα

1. Στο επίγειο αυτό βιβλίο, ώ θαυμάσιε, σε άφησα τελευταίο από όλους. Στο ουράνιο όμως βιβλίο είμαι πεπεισμένος ότι θα προηγήσαι όλων μας, διότι ασφαλώς είναι αξιόπιστος Εκείνος πού είπε ότι «οι τελευταίοι κατά το φρόνημα θα είναι πρώτοι κατά το αξίωμα» (Ματθ. κ' 16).

2. Ποιμήν στην κυριολεξία είναι εκείνος πού μπορεί να αναζητήσει και να θεραπεύση τα απολωλότα λογικά πρόβατα με την ακακία του, τον ζήλο του και την προσευχή του.

3. Κυβερνήτης είναι αυτός πού από τον Θεόν και τους κόπους του απέκτησε πνευματική δύναμι, και μπορεί όχι μόνο από την τρικυμία, αλλά και μέσα από την άβυσσο να ανασύρη και να σώση το πλοίο.

4. Ιατρός είναι εκείνος πού έχει αποκτήσει σωματική και ψυχική ανοσία και δεν χρειάζεται κανένα φάρμακο για την υγεία του.

5. Διδάσκαλος πραγματικός είναι αυτός πού έλαβε από τον Θεόν πνευματικό βιβλίο, γραμμένο διά «δακτύλου Θεού», δηλαδή διά της ενεργείας της θεϊκής ελλάμψεως και δεν έχει πλέον ανάγκη από τα άλλα βιβλία[1]. Δεν αρμόζει

στους διδασκάλους να διδάσκουν από αντίγραφα και χειρόγραφα, όπως και στους ζωγράφους να αντιγράφουν παλαιούς πίνακες.

6. Εσύ πού εκπαιδεύεις αυτούς πού ευρίσκονται κάτω, να τους παρέχης διδασκαλίες από την άνωθεν εξ ύψους σοφία· και με τις αισθητές εικόνες και μεθόδους γύμναζέ τους στα πνευματικά. Μη ξεχάσης αυτόν πού λέγει, ότι «ούκ απ' ανθρώπων ουδέ δι' ανθρώπου την διδασκαλίαν παρέλαβον ή εδιδάχθην» (Γαλ. α' 12). Διότι δεν είναι δυνατόν με γήϊνες διδασκαλίες να θεραπεύσουν ποτέ αυτούς πού είναι πεσμένοι στην γη.

7. Ο ικανός κυβερνήτης θα διασώση το πλοίο, και ο καλός ποιμήν θα ζωογονήση και θα θεραπεύση τα αρρωστημένα πρόβατα. Όσο τα πρόβατα ακολουθούν συνεχώς τον ποιμένα και προχωρούν, τόσο θα είναι είς θέσιν να απολογηθή υπέρ αυτών στον οικοδεσπότη. Ας λιθοβολή με τα λόγια ο ποιμήν τα πρόβατα πού μένουν πίσω από οκνηρία ή γαστριμαργία. Είναι και αυτό μία απόδειξις καλού ποιμένος.

8. Όταν τα πρόβατα αρχίζουν να νυστάζουν

ψυχικά από την φλόγα του καύσωνος ή μάλλον του σώματος, τότε ο ποιμήν ας υψώνη τα μάτια στον ουρανό και ας αγρυπνή με υπερβολικό ενδιαφέρον γι' αυτά. Διότι συνήθως την περίοδο αυτή του καύσωνος ο λύκος τρώγει πολλά πρόβατα. Αλλ' όμως εάν τα λογικά πρόβατα δείξουν ταπείνωσι, όπως τα άλογα πρόβατα πού την ώρα του καύσωνος κλίνουν κάτω προς την γη το κεφάλι, τότε ας ενθυμούμεθα εκείνον πού είπε: «Καρδίαν συντετριμμένην και τεταπεινωμένην ο Θεός ούκ εξουδενώσει» (Ψαλμ. ν' 19).

9. Όταν πέση στο ποίμνιο ο σκοτισμός και η νύκτα των παθών, στήσε ακοίμητο τον «κύνα» (τον σκύλο) ενώπιον του Θεού στην νυκτερινή σκοπιά. Δεν είναι καθόλου ανάρμοστο να θεωρήσης ως κύνα τον νου σου πού φονεύει τα (νοητά) θηρία.

10. Ο αγαθός Κύριος μας έδωσε και τούτο το φυσικό ιδίωμα: ο ασθενής να χαίρεται βλέποντας τον ιατρό, έστω και αν δεν έχη καμμία ωφέλεια απ' αυτόν.

11. Απόκτησε και σύ, ώ θαυμάσιε, έμπλαστρα,

ιατρικά υγρά, ξυράφια, κολλύρια, σπόγγους, φλεβότομα, θερμοκαυτήρες, αλοιφές, υπνωτικά, μαχαίρι, επιδέσμους και αυτό που λέγεται «αναυσία», (δηλαδή το να μη σε πιάνη ναυτία και αηδία από την δυσωδία των πληγών). Αν δεν τα διαθέτουμε αυτά, πώς θα ασκήσουμε την επιστήμη μας; Δεν υπάρχει τρόπος. Διότι όχι με λόγια, αλλά με έμπρακτη επέμβασι (ωφελούν) οι ιατροί (τους ασθενείς και) παίρνουν την αμοιβή τους.

12. Έμπλαστρο είναι η θεραπεία των παθών που φαίνονται εξωτερικά, δηλαδή των σωματικών. Ιατρικό υγρό είναι η θεραπεία των εσωτερικών παθών και το άδειασμα της εσωτερικής ακαθαρσίας που δεν φαίνεται. Ξυράφι είναι ο εξευτελισμός που δαγκώνει, αλλά καθαρίζει την σαπίλα της οίησης.

Κολλύριο είναι το καθάρισμα του ψυχικού οφθαλμού, ο οποίος εθολώθηκε και εταράχθηκε από τον θυμό.

Κολλύριο είναι η επίπληξις που πικραίνει αλλά ύστερα από λίγο θεραπεύει.

Φλεβότομο είναι το σύντομο άδειασμα κρυμμένης ακαθαρσίας και δυσωδίας.

Φλεβότομο είναι, κυρίως, έντονη και απότομη επέμβασις προς σωτηρίαν των ασθενών.

Σπόγγος είναι η μετά την φλεβοτομία και την εγχείρησι θεραπεία και το δρόσισμα του ασθενούς με τα γλυκά και ήπια και απαλά λόγια του ιατρού. Θερμοκαυτήρ είναι ο κανών και το επιτίμιο πού δίνεται με αγάπη για ωρισμένο χρόνο στον αμαρτήσαντα για μετάνοιά του.

Αλοιφή είναι η μετά τον καυτηριασμό ανακούφισις πού προσφέρεται στον ασθενή με κάποιο λόγο ή με άλλη μικρή παρηγοριά.

Υπνωτικό είναι το να σηκώσωμε το φορτίο του υποτακτικού και με την υποταγή να του χαρίσωμε ανάπαυσι και ύπνο άϋπνο και αγία τύφλωσι, ώστε να μη βλέπη τα καλά που έχει. Επίδεσμος είναι το να στερεώνης μέχρι θανάτου και να δένης σφικτά με την υπομονή τους παραλελυμένους και αποχαυνωμένους από την κενοδοξία.

Και τελευταία απ' όλα, μαχαίρι είναι το μέτρο και η απόφασις για την αποκοπή ενός σώματος πού ενεκρώθηκε ψυχικά και ενός μέλους πού εσάπησε, ώστε να μη μεταδώση και στους υπολοίπους την ιδική του βλάβη.

13. Μακαρία και αξιέπαινη για τους ιατρούς η «αναουσία» και για τους Ηγουμένους η απάθεια. Διότι οι μέν πρώτοι, εφ' όσον δεν αισθάνονται ναυτία και αηδία, χωρίς κόπο θα επιχειρήσουν την θεραπεία κάθε δυσωδίας. Και οι δεύτεροι πάλι κάθε νεκρωμένη ψυχή θα μπορέσουν να την αναστήσουν.

14. Ας είναι και αυτή μία από τις προσευχές του Ηγουμένου: να κατορθώσει να συμμετέχη στον πόνο και στις διαθέσεις κάθε αδελφού ανάλογα με την τάξι και αξία του καθενός. Για να μη το πάθη όπως ο Ιακώβ και βλάβη πολύ, τόσο αυτόν πού αγαπά, όσο και τους άλλους αδελφούς συμμοναστάς. Αυτό δε συνήθως το παθαίνουν οι Ηγούμενοι, όταν δεν έχουν ακόμη τελείως γυμνασμένες τις πνευματικές αισθήσεις (Εβρ. ε' 14), ώστε να ξεχωρίζουν το καλό, το κακό και το ενδιάμεσο.

15. Είναι μεγάλη εντροπή για τον Γέροντα να προσεύχεται να δοθή στον υποτακτικό του κάτι πού ο ίδιος δεν το απέκτησε ακόμη. Εκείνοι πού αντίκρυσαν το πρόσωπο του βασιλέως και τον έκαναν φίλο τους, μπορούν έπειτα και τον κάθε υπηρέτη και βοηθό του, ακόμη και άγνωστος εάν



είναι και εχθρός, εάν θελήσουν, να τον συμφιλιώσουν με τον βασιλέα και να τον κάνουν να απολαύση την δόξα του. Παρόμοια σκέπτεται και για τους Αγίους.

16. Τους πιο στενούς και αληθινούς φίλους τους σέβονται και τους υπακούουν οι φίλοι τους. Ίσως ακόμη πιέζονται και εκβιάζονται από αυτούς. Είναι καλό να αποκτήσης φίλους τους «νοερούς» φίλους[2], διότι κανείς άλλος δεν μας βοηθεί τόσο πολύ στην αρετή.

17. Κάποια θεοφιλής ψυχή μου διηγήθηκε ότι πάντοτε, ιδιαιτέρως όμως στις ετήσιες και Δεσποτικές εορτές, ο Θεός αμείβει τους δούλους Του με δωρεές[3].

18. Ο ιατρός οφείλει να αποβάλει τελείως τα πάθη από μέσα του· ώστε στην κατάλληλη περίστασι να μπορέση να τα υποκριθή, και μάλιστα το πάθος του θυμού. Διότι εάν δεν τα έχη τελείως απομακρύνει από τον εαυτό του, δεν θα μπορέση τότε να τα υποκριθή με απάθεια.

19. Είδα έναν ίππο πού ήταν ακόμη κάπως αγύμναστος, ο οποίος καθώς εσύρετο από το χαλινάρι και εβάδιζε ήσυχα, ξαφνικά, μόλις



εχαλάρωσε ολίγο το χαλινάρι, επεβουλεύθηκε την ζωή του ιδίου του κυρίου του. Η όμοια με αίνιγμα αυτή περίπτωση εφαρμόζεται ως επί το πλείστον με δύο δαίμονας[4]. Όσοι θέλουν να την ερευνήσουν, ας την ερευνήσουν επίπονα. Τότε ο ιατρός θα καταλάβει την σοφία που του χάρισε ο Θεός, όταν μπορέσει και θεραπεύσει τα πάθη, τα οποία για τους πολλούς είναι αθεράπευτα.

20. Αξιοθαύμαστος διδάσκαλος δεν είναι αυτός που έκανε σοφούς τους καλούς και ευμαθείς μαθητάς, αλλ' εκείνος που έκανε σοφούς τους αμαθείς και καθυστερημένους. Τότε αναδεικνύεται και επαινείται η ευφυΐα των ηνιόχων, όταν (και) με ακατάλληλους και αγύμναστους ίππους νικήσουν και τους ίππους διασώσουν.

21. Εάν σου εδόθηκαν οφθαλμοί, για να προβλέπης τα κύματα, ας δίδης καλές και σαφείς προειδοποιήσεις στους ευρισκομένους μέσα στο πλοίο. Διαφορετικά θα είσαι και εσύ αίτιος του ναυαγίου, αφού εσύ ανέλαβες, περισσότερο από όλους τους άλλους που είναι αμέριμνοι, την κυβέρνησι του πλοίου.

22. Είδα ιατρούς που δεν εφάνέρωσαν από πρίν

στον άρρωστο τα αίτια της ασθενείας. Έτσι και στους ασθενείς και στον εαυτό τους επροξένησαν πολύ κόπο και συντριβή.

23. Όσο ο Γέροντας βλέπει την μεγάλη αφοσίωσι των υποτακτικών του και των ξένων προς το πρόσωπό του, τόσο περισσότερο οφείλει τότε να προσέχη στο κάθε τι πού πράττει και λέγει. Διότι αντιλαμβάνεται πώς όλοι αποβλέπουν σ' αυτόν σαν σε «αρχέτυπον εικόνα» και τα λόγια του και τις πράξεις του τα θεωρούν κανόνα και νόμο για την ζωή τους.

24. Τον αληθινό ποιμένα θα τον φανερώση η αγάπη του. Από αγάπη άλλωστε ο Ποιμήν εσταυρώθηκε.

25. Κάνε ιδικά σου με τα λόγια, (όχι και με τα έργα), τα αμαρτήματα των άλλων. Έτσι δεν θα χρειασθή να αντιμετωπίζης πάντοτε πολλή εντροπή (εκ μέρους των εξομολογουμένων).

26. Κάνε τον αμαρτάνοντα να πονέση ολίγο καιρό, ώστε να μη μακροχρονίση η ασθένειά του ή επέλθη ο θάνατος εξ αιτίας της καταραμένης σιωπής σου. Πολλοί από την σιωπή του κυβερνήτου ενόμισαν ότι πλέουν καλά, μέχρις

ότου προσέκρουσαν επάνω σε βράχους.

27. Ας ακούσωμε τον μέγαν Παύλο πού γράφει προς τον Τιμόθεο: «Να τους παρατηρής ευκαίρως (= σε κατάλληλο καιρό) και ακαίρως (= σε ακατάλληλο καιρό)» (Β΄ Τιμ. δ΄ 2). Με το «ευκαίρως» νομίζω ότι εννοεί την περίπτωση που οι ελεγχόμενοι δέχονται ευχαρίστως τον έλεγχο. Και με το «ακαίρως», όταν πικραίνονται από αυτόν. Άλλωστε παρόμοια γίνεται και με τις πηγές. Αναβλύζουν ύδατα, χωρίς να υπάρχουν πάντοτε πλησίον τους διψασμένοι.

28. Υπάρχουν και Γέροντες, για να ειπώ έτσι, με συνεσταλμένο χαρακτήρα, οι οποίοι πολλές φορές αποσιωπούν όσα πρέπει να λεχθούν στους υποτακτικούς. Και αυτοί ας μη παραιτηθούν από την διδασκαλία των μαθητών, αλλά ας φροντίζουν να δίδουν εγγράφως σ' αυτούς τις απαραίτητες εντολές.

29. Ας ακούσωμε τι λέγει σε ωρισμένα σημεία η Αγία Γραφή: «Κόψε την (την συκιά). Γιατί να αχρηστεύη και την γη»; (Λουκ. ιγ΄ 7). «Αποδιώξτε τον πονηρό από ανάμεσά σας» (Α΄ Κορ. ε΄ 13). «Να μη προσεύχεσαι (ομιλεί ο Θεός προς τον

Ιερεμία) γι' αυτόν τον λαό» (Ιερ. ζ' 16). Παρόμοιο ελέγχθη (στον Σαμουήλ) για τον Σαούλ (Α' Βας. ιστ' 1). Όλα αυτά είναι απαραίτητο να τα γνωρίζη ο Ποιμήν. Και να γνωρίζη σε ποιους και πώς και πότε πρέπει να εφαρμόζονται. Διότι δεν υπάρχει τίποτε πιο αξιόπιστο από τον Θεόν.

30. Εάν κανείς δεν εντρέπεται όταν ελέγχεται ιδιαιτέρως, γι' αυτόν ο δημόσιος έλεγχος θα γίνη αφορμή αναισχυντίας, διότι αυτός θεληματικά απεστράφη και εβδελύχθη την σωτηρία του.

31. Σκέπτομαι και εκείνο πού είδα σε πολλούς καλόγνωμους ασθενείς. Γνωρίζοντας την δειλία τους και την αδυναμία τους, ικέτευσαν τους ιατρούς να τους δέσουν και χωρίς την θέλησί τους και με θεληματική βία να τους ιατρεύσουν. Διότι «το μέν πνεύμα ήτο πρόθυμον» για την ελπίδα της μελλούσης ζωής, «ή δε σάρξ ασθενής» (Ματθ. κς' 41) για τις αμαρτωλές συνήθειες του παρελθόντος. Και εγώ βλέποντας αυτό παρεκάλεσα τους ιατρούς να πεισθούν και να υπακούσουν σ' αυτούς.

32. Ο οδηγός, δηλαδή ο Γέροντας, ούτε πρέπει να παρουσιάζη σε όλους όσους προσέρχονται

στην μοναχική ζωή «στενήν και τεθλιμμένην την οδόν» (Ματθ. ζ' 14), αλλ' ούτε και στον καθένα «τον ζυγόν χρηστόν και το φορτίον ελαφρόν» (Ματθ. ια' 30). Το καλύτερο είναι να εξετάζη κάθε περίπτωση και αναλόγως να προσφέρει το κατάλληλο φάρμακο. Σ' αυτούς που βαρύνονται από μεγάλα αμαρτήματα και εύκολα ρέπουν προς την απόγνωσι, ας δίδεται το δεύτερο φάρμακο. Ενώ σ' εκείνους που ρέπουν προς το υπερήφανο και εγωϊστικό φρόνημα είναι κατάλληλο το πρώτο.

33. Μερικοί που επρόκειτο να κάνουν μεγάλη οδοιπορία ερώτησαν αυτούς που ε γνώριζαν τον δρόμο, και εκείνοι τους είπαν ότι είναι ίσιος και χωρίς κινδύνους. Έτσι όμως, ακούοντας αυτά, ωδοιπορούσαν ανέμελα και στα μισά του δρόμου ή εκινδύνευσαν ή ακόμη και εγύρισαν πίσω, διότι ευρέθηκαν απροετοίμαστοι για τις θλίψεις. Το ίδιο σκέψου και για την αντίθετη περίπτωση.

34. Όπου άναψε στην καρδιά ο θείος έρωας, εκεί δεν ίσχυσε ο φόβος των λόγων. Όπου έκανε την παρουσία του ο φόβος της γεέννης, εκεί παρατηρείται υπομονή κάθε κόπου. Και όπου εμφανίζεται η ελπίδα της αιωνίου βασιλείας, εκεί

συναντάς την περιφρόνησι όλων των επιγείων.

35. Ο καλός στρατηγός πρέπει να γνωρίζει καλά την θέσι και την τάξι καθενός στρατιώτου. Ίσως μέσα στο πλήθος των στρατιωτών του να υπάρχουν μερικοί που ξεχωρίζουν στην μάχη και στην μονομαχία. Αυτοί πρέπει να αποτραβηχθούν στην ησυχία και να είναι βοηθοί του υπέρ των συστρατιωτών τους.

36. Ο κυβερνήτης δεν μπορεί μόνος του, χωρίς την συνεργασία των ναυτών, να σώση το πλοίο. Ούτε ο ιατρός μπορεί να θεραπεύση τον ασθενή, αν προηγουμένως δεν παρακληθή από αυτόν και αν δεν παρακινηθή από την πλήρη εμπιστοσύνη του και την φανέρωσι του τραύματος. Όσοι εντράπηκαν τους ιατρούς, άφησαν τις πληγές να σαπήσουν· πολλοί μάλιστα πολλές φορές ωδηγήθηκαν και στον θάνατο.

37. Όταν βόσκουν τα πρόβατα, ο Ποιμήν ας μη παύη να παίζει την φλογέρα της διδασκαλίας και μάλιστα όταν πρόκειται να κοιμηθούν. Διότι τίποτε άλλο δεν φοβείται ο λύκος όσο τον ήχος της ποιμενικής φλογέρας.

38. Ο Γέροντας δεν πρέπει ούτε πάντοτε να

ταπεινώνεται παράλογα ούτε πάντοτε να εξυψώνη τον εαυτό του απερίσκεπτα, βλέποντας τον Παύλο να χρησιμοποιή και τα δύο κατά τις περιστάσεις (πρβλ. Β΄ Κορ. ι΄ 10 και ιβ΄ 10).

39. Ο Κύριος πολλές φορές έκρυψε από τα μάτια των υποτακτικών μερικά ελαττώματα του Γέροντος. Εκείνος όμως τα εφάνέρωσε σ' αυτούς και εκλόνισε μέσα τους την εμπιστοσύνη.

40. Είδα Γέροντα, ο οποίος από υπερβολική ταπείνωσι συμβουλευόταν σε μερικά πράγματα τα τέκνα του. Είδα όμως και άλλον πού ήθελε από υπερηφάνεια να τους επιδεικνύη την άσοφη σοφία του και να τους συμπεριφέρεται ειρωνικά.

41. Σπανίως βέβαια, αλλά έτυχε περίστασι πού είδα εμπαθείς να γίνωνται Γέροντες απαθών, και σιγά-σιγά, επειδή εντράπηκαν τους υποτακτικούς των, να περιορίζουν τα πάθη των. Αυτό το αποτέλεσμα νομίζω ότι το επέφερε σ' αυτούς ο μισθός των «σεσωσμένων», των καλών υποτακτικών δηλαδή. Και απέβη σ' αυτούς η εμπαθής διακονία αιτία απαθείας.

42. Πρέπει να προσέχωμε, ώστε να μη σκορπίσωμε στο πέλαγος όσα συναθροίσαμε στο



λιμάνι. Αντιλαμβάνονται τον λόγο όσοι είναι  
ακόμη ασυνήθιστοι και αγύμναστοι στους  
θορύβους του κόσμου.

43. Μεγάλο πράγμα είναι αληθινά το να  
υπομένης με ανδρεία τον καύσωνα της ησυχίας  
και την άπνοια και τον πόλεμο της αμελείας και  
αδιαφορίας, και να μην επιζητής ρεμβασμούς και  
κινήσεις και παρηγορίες έξω από το πλοίο,  
δηλαδή από το κελλί, όπως κάνουν οι αμελείς και  
αδιάφοροι ναυτικοί, οι οποίοι τις ώρες της  
νηνεμίας ποθούν το κολύμπι μέσα στα νερά.  
Ασυγκρίτως ανώτερο όμως είναι το να μη  
φοβήσαι τους θορύβους, αλλά να μένης  
απτόητος στην καρδιά από τους κτύπους των και  
ατάραχος και να συναναστρέφesai εξωτερικά μέν  
με τους ανθρώπους, εσωτερικά δε με τον Θεόν.

44. Ας σου είναι, ώ θαυμάσιε, τα όσα συμβαίνουν  
στα κοσμικά δικαστήρια, αφορμή σκέψεως για τα  
ιδικά μας πράγματα. Ας παρατηρής ποιος έρχεται  
στο φοβερό και αληθινό δικαστήριό μας ως  
κατάδικος· και ποιος ως αθώος έχοντας πολλή  
επιθυμία να εργασθή και να υπηρετήση τον  
Θεόν. Είναι οπωσδήποτε αντίθετος ο ερχομός  
του ενός από του άλλου, και χρειάζεται ο καθένας

την ιδική του αντιμετώπισι.

45. Πρίν απ' όλα ας ερωτάται ο ένοχος -  
ιδιαιτέρως όμως- τι είδους αμαρτίες διέπραξε.  
Αυτό για δύο λόγους: Για να μην αποκτά  
παρρησία, επειδή θα κεντάται και θα  
ταπεινώνεται συνεχώς από την εξομολόγησι  
αυτή. Και για να παρακινήται προς αγάπην μας,  
γνωρίζοντας ποια τραύματα ανελάβαμε στους  
ώμους μας.

46. Ούτε τούτο να σου διαφεύγη, ώ σεπτέ φίλε,  
όπως και δεν σου είναι άγνωστο· μη γένοιτο!  
Εννοώ ότι πρέπει στην κρίσι των ενόχων να  
λαμβάνονται υπ' όψιν και οι τόποι (όπου έζησαν)  
και η ανατροφή τους και οι συνήθειές τους. Διότι  
προέρχονται εξ αυτών μεγάλες και ποικίλες  
διαφορές. Πολλές φορές ο ασθενέστερος  
σωματικά είναι ταπεινότερος στην καρδιά. Γι'  
αυτό και πρέπει να τιμωρήται ελαφρότερα από  
τους πνευματικούς δικαστάς. Ευνόητο είναι, τι  
ισχύει για την αντίθετη περίπτωσι.

47. Δεν είναι σωστό ο λέων να βόσκη πρόβατα.  
Παρομοίως δεν είναι ασφαλές ένας που είναι  
ακόμη εμπαθής να κυβερνά άλλους εμπαθείς.

48. Άσχημο θέαμα η αλεπού ανάμεσα στις όρνια. Τίποτε όμως πιο άσχημο από Ποιμένα που οργίζεται. Διότι αυτή μέν αναταράζει και φονεύει όρνια, αυτός δε λογικές ψυχές.

49. Πρόσεξε μη γίνης λεπτολόγος εξεταστής και των πιο μικρών σφαλμάτων, διότι έτσι δεν θα είσαι πλέον μιμητής του Θεού.

50. Ας έχης και σύ τον Θεόν οικονόμο και Ηγούμενο σε όλες τις εσωτερικές και εξωτερικές υποθέσεις σου, σαν ένα άριστο κυβερνήτη. Κόβοντας δε με την επέμβασι Εκείνου το θέλημά σου, θα γίνης και σύ αμέριμνος και θα καθοδηγήσαι από το νεύμα Του και μόνο.

51. Πρέπει και σύ και όλοι να εξετάσωμε το εξής: Μήπως η θεία Χάρις οικονόμησε να γίνουν μέσω ημών πάρα πολλά θαυμαστά πράγματα, όχι από την ιδική μας καθαρότητα (και αγιότητα), αλλά από την πίστι των υποτακτικών. Άλλωστε και πολλοί εμπαθείς (και αμαρτωλοί Γέροντες) εθαυματούργησαν με τον τρόπο που προανεφέρθη.

52. Εάν, όπως είπε ο Κύριος, «πολλοί εκείνη την ημέρα θα μου ειπούν· Κύριε, Κύριε, εμείς δεν

επροφητεύσαμε στο όνομά σου;» κ.λ.π. (Ματθ. ζ' 22), τότε δεν είναι απίστευτο αυτό που ελέχθη πιο επάνω.

53. Εκείνος που πραγματικά εξιλέωσε τον Θεόν, μπορεί κατά τρόπο αφανή και μυστικό να ευεργετή όσους υποφέρουν (από αμαρτίες). Έτσι επιτυγχάνει δύο σπουδαιότατα πράγματα: Και τον εαυτό του φυλάσσει άτρωτο από την ανθρώπινη δόξα σαν από ερυσίβη (=αρρώστια των φυτών), και αυτούς που αισθάνθηκαν την ευεργεσία τους κάνει να ευχαριστούν μόνο τον Θεόν.

54. Σ' εκείνους που τρέχουν με νεανική όρεξη ετοίμαζε πολύ καλά και με γενναιοδωρία τα πιο εξαίρετα και ανώτερα φαγητά. Σ' εκείνους όμως που προχωρούν καθυστερημένα είτε με την ζωή τους είτε με την διάθεσί τους, δίνε τους γάλα όπως στα μικρά παιδιά. Διότι βεβαίως κάθε προσφορά παρηγορίας έχει τον καιρό της.

55. Πολλές φορές το ίδιο φαγητό σε άλλους προξένησε προθυμία και σε άλλους αθυμία. Πρέπει να προσέχουμε ποιους έχουμε εμπρός μας προκειμένου να κάνουμε σπορά. Να προσέχουμε τον χρόνο, το πρόσωπο, την ποιότητα και την

ποσότητα.

56. Μερικοί χωρίς να υπολογίσουν καθόλου πόση ευθύνη έχει το να αναλάβουν υποτακτικούς, επεχείρησαν απερίσκεπτα να ποιμάνουν ψυχές. Και συνέβη προηγουμένως να διαθέτουν πολύ πνευματικό πλούτο, τον οποίο ως Γέροντες εσκόρπισαν στους άλλους, και απεχώρησαν από την υπεύθυνη αυτή θέσι με άδεια τα χέρια.

57. Όπως υπάρχουν αληθινά και γνήσια τέκνα και άλλα από δεύτερο γάμο και άλλα από δούλες και άλλα που ευρέθηκαν εγκαταλελειμμένα στον δρόμο, έτσι διακρίνομε πολλές αντιστοιχίες και στο θέμα της πνευματικής υιοθεσίας. Πνευματική αναδοχή στην κυριολεξία είναι το ολοκληρωτικό δόσιμο της ψυχής σου υπέρ της ψυχής του άλλου. Υπάρχει και αναδοχή μόνο ως προς τα αμαρτήματα του παρελθόντος, καθώς και ως προς τα αμαρτήματα μόνο που θα ακολουθήσουν. Υπάρχει ακόμη και αναδοχή κατά την οποία αναλαμβάνομε μόνο το βάρος των ιδικών μας εντολών, επειδή υπάρχει έλλειψις πνευματικής δυνάμεως και απαθείας. Αλλά και στην πρώτη μορφή της τελείας αναδοχής η ευθύνη και το βάρος που σηκώνομε είναι

ανάλογο με την εκκοπή του θελήματος που επιβάλλομε.

58. Ο γνήσιος υιός γνωρίζεται ποιος είναι στην απουσία του πατέρα του. Ας παρατηρή ο Γέροντας και ας σημειώνη καλά όσους του αντιμιλούν και του αντιστέκονται, και επί παρουσία υψηλών προσώπων ας τους επιτιμά με βαρύτατες επιπλήξεις και τιμωρίες, έστω και αν πικραίνονται πολύ από τους εξευτελισμούς αυτούς. Με αυτόν τον τρόπο εμπνέει φόβο και στους άλλους. Και είναι βέβαια συμφερότερο με την τιμωρία του ενός να σωφρωνίζονται οι πολλοί.

59. Υπάρχουν μερικοί που ανέλαβαν φορτία άλλων υπεράνω των δυνάμεών τους από πνευματική αγάπη φέροντας στον νου τους Εκείνον που είπε: «Μεγαλύτερη αγάπη από αυτήν κανείς δεν έχει» κ.τ.λ. (Ιωάν. ιε΄ 13). Υπάρχουν και άλλοι που έχουν λάβει ίσως από τον Θεόν την δύναμι της πνευματικής αναδοχής και έν τούτοις δεν αναλαμβάνουν με ευχαρίστησι χάριν της σωτηρίας του αδελφού ξένα φορτία. Εγώ αυτούς τους ελεεινολόγησα ως ανθρώπους

χωρίς αγάπη, ενώ για τους προηγούμενους  
ευρήκα να ταιριάζει κάποιος λόγος της Γραφής:  
«Όποιος εξάγει από τον ανάξιον τον άξιον, θα  
είναι ωσάν στόμα μου» (Ιερ. ιε΄ 19). Και «όπως  
συμπεριεφέρθης στον άλλον, έτσι ας συμβή και  
σ΄ εσένα» (Οβδ. 15).

60. Παρακαλώ να προσέξης και το εξής: Η «κατ΄  
έννοιαν» αμαρτία του Γέροντος λογαριάζεται  
πολλές φορές βαρύτερη από την «κατ΄  
ενέργειαν» αμαρτία του υποτακτικού. Όπως  
ακριβώς είναι ελαφρότερο το πταίσμα του  
στρατιώτου από την άσχημη και άστοχη απόφασι  
του στρατηγού.

61. Να νουθετής τους υποτακτικούς σου να μην  
εξομολογούνται με λεπτομερή περιγραφή του  
είδους των τα σαρκικά αμαρτήματα της λαγνείας.  
Όλα όμως τα υπόλοιπα να τα φέρουν στην σκέψι  
τους νύκτα και ημέρα λεπτομερώς.

62. Γύμναζε τους υποτακτικούς σου να είναι  
μεταξύ τους τελείως ειλικρινείς και ακέραιοι. Αλλά  
προς τους δαίμονας να είναι πολύ προσεκτικοί.

63. Ας μη σου διαφεύγη σε τι αποσκοπούν και  
πού καταλήγουν οι διάφορες σχέσεις των



προβάτων της ποιμένης σου μεταξύ τους. Διότι οι λύκοι επιδιώκουν να καταστρέφουν τους αγωνιστάς μέσω των ραθύμων.

64. Μη το θεωρής κοπιαστικό να προσεύχεσαι - εφ' όσον σου το ζητούν- και για τους εντελώς αμελείς. Και θα προσεύχεσαι όχι για να ελεηθούν -διότι είναι αδύνατο, εάν δεν συνεργήσουν κι εκείνοι- αλλά για να ξυπνήση μέσα τους ο Θεός τον ζήλο.

65. Οι αδύνατοι ας μη συντρώγουν με αιρετικούς, όπως έχει ορισθή από τους ιερούς κανόνες. Όσοι όμως με την χάριν του Κυρίου είναι δυνατοί, εάν προσκαλούνται με εμπιστοσύνη και καλή προαίρεσι από αυτούς, και θέλουν να υπάγουν, ας πηγαίνουν προς δόξαν Κυρίου.

66. Μη προφασίζεσαι άγνοια (για τις αμαρτίες που διέπραξες). Γιατί όποιος δεν εγνώριζε και έπραξε άξια τιμωριών, θα τιμωρηθή γιατί δεν εφρόντισε να μάθη.

67. Είναι εντροπή για τον Ποιμένα να φοβήται τον θάνατο, (πράγμα που δεν ταιριάζει ούτε στον υποτακτικό), αφού η υπακοή χαρακτηρίζεται ακριβώς ως αφοβία του θανάτου.

68. Ερεύνα, ώ μακάριε, ποια αρετή είναι πού χωρίς αυτή κανείς δεν πρόκειται να ιδή τον Κύριον[5]. Και αυτήν την αρετή πρίν από όλα φρόντιζε να την αποκτήσουν τα τέκνα σου. Και ας τα απαλλάξης τελείως από τον πειρασμό να βλέπουν γύρω τους πρόσωπα με απαλή και κάπως γυναικεία όψη.

69. Σε όλους τους έν Κυρίω υποτακτικούς μας ας είναι ξεχωριστές οι κατοικίες και οι τάξεις ανάλογα με τις ηλικίες τους. Έτσι δεν θα χρειασθή να διώξωμε κανέναν από το λιμάνι.

70. Πρίν από την νόμιμη ενηλικίωση, όπως αυτή ορίζεται από τους κοσμικούς, ας μην επιθέσωμε σε κανέναν τα χέρια μας (δηλαδή ας μη κείρωμε κανέναν μοναχό). Μήπως συμβή μερικά πρόβατα να οδηγηθούν από άγνοια στο σχήμα και, όταν αργότερα έλθουν σε επίγνωσι και δεν μπορούν να υπομείνουν «το βάρος και τον καύσωνα», λιποτακτήσουν προς τον κόσμο, πράγμα το οποίο δεν θα είναι ακίνδυνο γι' αυτούς, που εβιάσθηκαν να τους κείρουν.

71. Ποιος άραγε έγινε τέτοιος πνευματικός «οικονόμος» από τον Θεόν, ώστε να μην έχη ο

ίδιος ανάγκη από τις βρύσες των δακρύων του και τους μόχθους του, και να τις προσφέρει αφθόνως στον Θεόν για την ψυχική κάθαρσι των άλλων;

72. Ψυχές και μάλιστα σώματα μολυσμένα και ακάθαρτα, μη σταματήσης ποτέ να σπογγίζης (και να καθαρίζης). Για να ζητήσης με παρρησία από τον καλό Αγωνοθέτη όχι μόνο ιδικούς σου στεφάνους, αλλά και των άλλων ψυχών.

73. Εγνώρισα ασθενή που εκαθάρισε με την πίστι του την ασθένεια άλλου ασθενούς. Το επέτυχε αυτό ικετεύοντας υπέρ εκείνου τον Θεόν με επαινετή αναίδεια και θυσιάζοντας την ψυχή του χάριν της άλλης ψυχής, με ταπεινό βέβαια φρόνημα. Αυτός ύστερα από την θεραπεία του άλλου επέτυχε και την ιδική του θεραπεία.

Ομοίως εγνώρισε και άλλον που έκανε το ίδιο, αλλά με υπερηφάνεια. Αυτός άκουσε (τον Κύριον) να τον επιτιμά, λέγοντας, «ιατρέ θεράπευσον σεαυτόν» (Λουκ. δ' 23).

74. Είναι δυνατόν να εγκαταλείψη κανείς κάποιο αγαθό χάριν ενός μεγαλυτέρου αγαθού. Όπως έκανε εκείνος πού απέφυγε το μαρτύριο όχι από

δειλία, αλλά χάριν εκείνων που ωφελούντο και εσώζοντο από αυτόν[6].

75. Υπάρχει και άλλος πού για να περισώσει την τιμή του πλησίον παρέδωσε τον εαυτό του στην ατίμωσι. Αυτός, αν και στα μάτια των πολλών φαίνεται ως αμαρτωλός και φιλήδονος, στην πραγματικότητα είναι «ως πλάνος και αληθής» (Β΄ Κορ. ζ΄ 8).

76. Εάν εκείνος πού κατέχει λόγους ωφελείας και δεν τους μεταδίδη άφθονα, δεν θα μείνη ατιμώρητος, πόσο άραγε, αγαπητέ μου, κινδυνεύουν όσοι μπορούν και με τον ζήλο των έργων τους ακόμη να βοηθήσουν τους ταλαιπωρουμένους, και οι οποίοι έν τούτοις δεν δείχνουν προθυμία να συγκοπιάσουν μαζί τους;

77. Λύτρωσε άλλους σύ που ελυτρώθηκες από τον Θεόν. Σύ που εσώθηκες σώσε αυτούς πού οδηγούνται στον θάνατο και μη τσιγκουνευθής να εξαγοράσης αυτούς πού φονεύονται από τους δαίμονας. Αυτό είναι το μεγαλύτερο έπαθλο του Θεού, ανώτερο από κάθε άλλη ανθρώπινη ή αγγελική εργασία ή θεωρία.

78. Σαν συνεργάτη των ασωμάτων και νοερών

δυνάμεων καθιστά τον εαυτό του εκείνος ο οποίος, με την καθαρότητα που του εδόθηκε από τον Θεό, σπογγίζει την ακαθαρσία των άλλων (και την καθαρίζει) και προσφέρει έτσι στον Θεόν από «επίμωμα» «άμωμα» δώρα. Διότι αυτό είναι συνεχώς το μοναδικό έργο των θείων λειτουργών -«πάντες οι κύκλω αυτού οίσουσι (=θα φέρουν) δώρα» (Ψαλμ. οε΄ 12), δηλαδή ψυχές.

79. Τίποτε άλλο δεν δείχνει περισσότερο την φιλανθρωπία και αγαθότητα του Πλάστου μας προς εμάς, όσο το ότι εγκατέλειψε τα ενενήκοντα εννέα πρόβατα για να αναζητήσει το «πεπλανημένον». Πρόσεχε λοιπόν και σύ, ώ αξιοθαύμαστε, και όλον σου τον ζήλο, την αγάπη, την θερμή, την επιμέλεια και την προς τον Θεόν ικεσία σου δείξε τα στον περισσότερο «πεπλανημένον και συντετριμμένον». Στις μεγάλες άλλωστε ασθένειες και πληγές αντιστοιχούν αναμφιβόλως και μεγάλοι μισθοί.

80. Ας εξετάσωμε και ας προσέξωμε και ας ενεργήσωμε αναλόγως. Ο Γέροντας δεν πρέπει πάντοτε να αποδίδη το δίκαιο, λόγω της αδυναμίας ωρισμένων αδελφών. Έτυχε να ιδώ κάποιον σοφώτατο δικαστή να δικάζη δύο

αδελφούς. Και τον μέν ένοχο ως περισσότερο αδύνατο τον ανεκήρυξε αθώο, τον δε αθώο ως ανδρείο και καρτερικό τον κατεδίκασε ως ένοχο· ώστε να μη αυξηθή με την δικαιοσύνη η διάστασις. Ιδιαιτέρως όμως και χωριστά είπε στον καθένα εκείνα πού έπρεπε και μάλιστα στον ψυχικά ασθενή.

81. Η χλοερή πεδιάδα είναι κατάλληλη για τα πρόβατα. Και η διδαχή και υπόμνησις του θανάτου είναι ό,τι πιο κατάλληλο για κάθε λογικό πρόβατο, και έχει την δύναμι να θεραπεύση κάθε είδους ψώρα.

82. Όταν επιθεωρής και εξετάξης τους ανδρείους, να τους εξευτελίζης χωρίς λόγο εμπρός στους αδυνάτους, ώστε με το φάρμακο του ενός να θεραπεύσης το τραύμα του άλλου, και να παιδαγωγήσης τους παραλύτους να γίνουν στερεοί.

83. Πουθενά δεν φαίνεται ο Θεός να εδημοσίευσε εξομολόγησι που άκουσε. Και τούτο, για να μην ανακόψη και δυσκολεύση με την αποκάλυψι τους εξομολογουμένους και τους κάνη έτσι να πέσουν σε ανίατη ασθένεια.

84. Και εάν έχωμε προορατικό χάρισμα ας μην ειπούμε εμείς πρώτοι τα σφάλματα στους ενόχους, αλλά καλύτερα με πλάγια λόγια ας τους παρακινήσωμε να τα εξομολογηθούν οι ίδιοι. Διότι έτσι με την εξαγόρευσι που θα μας κάνουν, τους παρέχεται πλουσία συγχώρησις. Και μετά την εξομολόγησι ας τους προσφέρωμε την δυνατότητα να έχουν προς εμάς περισσότερο θάρρος και σχέσεις απ' ό,τι προηγουμένως. Διότι έτσι προοδεύουν πολύ στην εμπιστοσύνη και την αγάπη απέναντί μας. Οφείλομε ακόμη να τους παρέχωμε υπόδειγμα άκρας ταπεινώσεως, αλλά και να τους εκπαιδεύσωμε να αισθάνωνται φόβο (και σεβασμό) απέναντί μας. Και σε όλα πρέπει να δείχνης υπομονή, εκτός από την περίπτωση της ανυπακοής.

85. Πρόσεξε μήπως η υπέρ το δέον ταπείνωσίς σου συσσωρεύση κάρβουνα αναμμένα στην κεφαλή των τέκνων σου.

86. Εξέτασε μήπως ιδής δένδρα, τα οποία στον ιδικό σου αγρό πιάνουν άδικα τον τόπο, ενώ μπορούν ίσως να καρποφορήσουν σε άλλο. Αυτά μην αμελήσης να τα συμβουλεύσης με αγάπη να αποσπασθούν από τον ιδικό σου αγρό και να



μεταφυτευθούν αλλού.

87. Υπάρχουν περιπτώσεις που ο Γέροντας μπορεί ακίνδυνα (να βοηθή πνευματικώς και) να κατεργάζεται την αρετή σε ακαταλλήλους τόπους, δηλαδή σε κοσμικωτέρους και φιληδόνους.

88. Ας εξετάζη λοιπόν καλά (ο Γέροντας) κάθε πρόβατο που πρόκειται να δεχθή στην ποίμνη του. Διότι ο Θεός δεν απαγορεύει να απορρίψωμε και να απομακρύνωμε εκείνο που θα εκρίναμε ακατάλληλο.

89. Εάν ο ιατρός διαθέτη την εσωτερική ησυχία, τότε δεν χρειάζεται και τόσο την εξωτερική, προκειμένου να υποβοηθήται στην φροντίδα των ασθενών. Εάν όμως στερήται την πρώτη, τότε ας χρησιμοποιήσει την Δευτέρα.

90. Δεν υπάρχει άλλο δώρο πιο ευπρόσδεκτο από τον Θεό, όσο το να Του προσφέρωμε λογικές ψυχές διά της μετανοίας. Ο κόσμος ολόκληρος δεν αξίζει όσο η ψυχή. Διότι αυτός (είναι φθαρτός και) παρέρχεται, ενώ η ψυχή και είναι και παραμένει άφθαρτη. Μη μακαρίζης λοιπόν, ω μακάριε, αυτούς που προσφέρουν χρήματα, αλλά εκείνους που αφιερώνουν στον

Χριστόν λογικά πρόβατα.

91. Να καταστήσης άμωμο και καθάρó το ολοκαύτωμα που προσφέρεις. Διότι διαφορετικά, σε τίποτε δεν ωφέλησες τον εαυτό σου με την θυσία αυτή.

92. Όπως πρέπει να εννοούμε το ευαγγελικό ρητό «έπρεπε να παραδοθή ο υιός του ανθρώπου, αλλά αλλοίμονο σ' εκείνον ο οποίος θα τον παραδώση» (Μαρκ. ιδ' 21), έτσι ας εννοήσης, από την αντίθετη πλευρά, ότι «πολλοί έπρεπε να σωθούν -όσοι βεβαίως θα ήθελαν- μισθό όμως θα πάρουν εκείνοι, διά των οποίων μετά τον Κύριον έγινε η σωτηρία».

93. Περισσότερο από όλα, ώ σεπτέ φίλε μου, μας χρειάζεται δύναμις πνευματική. Όστε αυτούς πού επεχειρήσαμε να τους εισαγάγωμε στα Άγια των Αγίων, και απεφασίσουμε να τους δείξωμε τον Χριστόν αναπαυόμενον επάνω στην μυστική και κρυφή τράπεζα, όταν τους ιδούμε να πιέζωνται και να στεναχωρούνται, και μάλιστα εις αυτά τα πρόθυρα της εισόδου, από τον όχλο (των πειρασμών) πού θέλουν να τους εμποδίσουν, τότε ας τους πιάσωμε από το χέρι σαν τα νήπια

και ας τους ελευθερώσωμε από τον όχλο των λογισμών αυτών.

Και εάν μερικοί από αυτούς είναι πολύ νήπιοι ή αδύνατοι, τότε είναι ανάγκη να τους σηκώσωμε και να τους κρατήσωμε στους ώμους μας, μέχρις ότου περάσουν από την θύρα της πραγματικά στενής εισόδου. Διότι σ' αυτό το σημείο συναντάται συνήθως όλη η αποπνικτική πίεσις και θλίψις. Γι' αυτό και κάποιος έλεγε γι' αυτήν: «Τούτο κόπος εστίεν ενώπιόν μου, έως ου εισέλθω εις το αγιαστήριον του Θεού» (Ψαλμ. οβ' 16-17).

94. Ωμιλήσαμε στα προηγούμενα, ώ μεγάλε πάτερ, για εκείνον τον μεγάλο πατέρα και διδάσκαλο, πόσο πολύ ήταν ενδεδυμένος την άνω σοφία, ανυπόκριτος, ελεγκτικός, ακριβής, νηφάλιος, συγκαταβατικός, χαρούμενος στην ψυχή· και το πιο θαυμάσιο από όλα, ότι παιδαγωγούσε με περισσότερο ακρίβεια όσους έβλεπε ότι επιθυμούσαν την σωτηρία τους. Όσους πάλι έβλεπε να έχουν ίδιον θέλημα ή προσπάθεια, τους εστερούσε με τέτοιον τρόπο αυτό που επεθυμούσαν, ώστε του λοιπού να προσέχουν όλοι να μη δείχνουν καθόλου ότι

έχουν ίδιον θέλημα ή ιδιαίτερες συμπάθειες.

Έλεγε μάλιστα ο αείμνηστος και τούτο: Είναι καλύτερο να διώξης κάποιον από το Μοναστήρι, παρά να τον αφήσης να κάνη το θέλημά του. Διότι εκείνος πού έδιωξε κάποιον, έκανε πολλές φορές τον διωγμένο ταπεινότερο και τον έμαθε ακόμη να κόβη στο εξής το θέλημά του. Ενώ εκείνος πού δήθεν από φιλανθρωπία και συγκατάβασι έκανε χάρι σ' αυτούς που επέμειναν στο θέλημά τους, θα τους κάνη ώστε την ώρα του θανάτου των να τον καταρώνται ελεεινά, διότι μάλλον τους εξηπάτησε παρά τους ωφέλησε.

Μπορούσες λοιπόν να ιδής εκείνον τον Μέγαν μετά την εσπερινή ακολουθία να κάθεται επάνω σ' έναν θρόνο -εξωτερικά πλεγμένο από ξύλο και εσωτερικά με πνευματικά χαρίσματα- σαν να ήταν βασιλεύς και να τον περικυκλώνουν σαν σοφές μέλισσες όλοι οι αδελφοί της καλής συνοδίας και να ακούουν σαν από στόμα Θεού τα λόγια και τις εντολές του. Στον έναν διέταζε να απαγγείλη πενήντα, στον άλλον τριάντα και στον άλλον εκατό ψαλμούς. Σε άλλον να κάνη τόσες μετάνοιες. Σε άλλον να κοιμηθή καθιστός. Στον έναν να κάνη ωρισμένη ώρα ανάγνωσι και στον

άλλον αν κάνη ωρισμένη ώρα προσευχή.

Επί πλέον ώρισε δύο αδελφούς ως επιτηρητάς, για να παρατηρούν την ημέρα αυτούς που άνοιγαν συζητήσεις ή έπεφταν σε οκνηρία, και να τους διορθώνουν· και την νύκτα να παρακολουθούν όσους αγρυπνούσαν άκαιρα και να επιβλέπουν για άλλα πράγματα που δεν επιτρέπεται να γράψω. Ακόμη δε και στο ζήτημα της τροφής είχε ορίσει εκείνος ο Μέγας στην τάξι του καθενός. Διότι δεν είχαν όλοι ένα φαγητό ή όμοιο, αλλά ερρυθμιζόταν στον καθένα ανάλογα με την κατάστασί του. Σε άλλους ο καλός διαχειριστής έδινε ασκητικώτερα και λιγότερα φαγητά, και σε άλλους πλουσιώτερα. Και το αξιοθαύμαστο ήταν, ότι όλοι αγόγγυστα εκτελούσαν την εντολή του σαν να προερχόταν από το στόμα του Θεού. Υπήρχε στην εξουσία του αιμνήστου και μία λαύρα, στην οποία ο τέλειος κατά πάντα Ηγούμενος εγκαθιστούσε τους αδελφούς της Μονής που ήσαν ικανοί για την ησυχαστική ζωή.

95. Μη κάνης, σε παρακαλώ, τους απλούς και ευθείς μοναχούς να γίνουν πονηροί και πολύπλοκοι στους λογισμούς των. Αντιθέτως, εί

δυνατόν, φρόντιζε να μεταβάλλης τους πονηρούς  
σε απλούς - πράγμα θαυμαστό και  
δυσκατόρθωτο!

96. Ο τελείως καθαρισμένος από τα πάθη, ένεκα  
της ιδικής του απαθείας σαν θεϊκός δικαστής θα  
κάνη με ακρίβεια την κρίσι του. Διότι η έλλειψις  
της απαθείας τύπτει την καρδιά του δικαστού και  
δεν τον αφήνει να τιμωρή και να καθαρίζει τα πάθη  
όπως πρέπει.

97. Την ακεραία πίστη και τα ευσεβή δόγματα ας  
αφήσης πριν από όλα κληρονομία στα τέκνα σου,  
ώστε όχι μόνο τα τέκνα σου, αλλά και τους  
εγγονούς σου να οδηγήσης στον Κύριον διά της  
οδού της Ορθοδοξίας.

98. Αυτούς που είναι γεμάτοι νεανικό σφρίγος μη  
λυπάσαι να τους εξασθενίζης και να τους  
δαμάζης, ώστε να σε δοξάσουν την ώρα του  
θανάτου των.

99. Ας έχης, ώ πάνσοφε, και σ' αυτό το σημείο  
ως υπόδειγμα τον μέγαν Μωϋσή. Διότι και αυτός  
δεν κατώρθωσε να ελευθερώση από τον Φαραώ  
τους υπηκόους, αν και τον ακολουθούσαν με  
προθυμία, παρά αφού έφαγαν τον άζυμο άρτο με

τα πικρά χόρτα. Άζυμος άρτος σημαίνει ψυχή χωρίς το πρόσθετο στοιχείο, (το προζύμι), του ιδίου θελήματος. Διότι αυτό είναι εκείνο που δημιουργεί «φούσκωμα» και έπαρσι. Ο άζυμος άρτος αντίθετα πάντοτε παραμένει ταπεινός. Και ως πικρά χόρτα ας εννοήσωμε άλλοτε την δριμύτητα πού φέρει η εντολή του Γέροντος, και άλλοτε την θλίψη που φέρει η πικρία της νηστείας.

100. Εγώ, ώ μεγάλε πάτερ, καθώς σου γράφω αυτά, νομίζω ότι ακούω εκείνον που λέγει: Εσύ πού διδάσκεις τον άλλο, δεν γίνεσαι διδάσκαλος του εαυτού σου;» (Ρωμ. β' 21).

Και τώρα τα εξής μόνο θα ειπώ και θα σταματήσω τον λόγο: Ψυχή πού με την καθαρότητα ενώθηκε με τον Θεόν, δεν χρειάζεται άλλον διδασκαλικό λόγο, διότι η μακαρία φέρει μέσα την τον αιώνιο Λόγο ως μυσταγωγό και οδηγό και φωτιστή. Τέτοια ακριβώς έχω αντιληφθή ότι είναι και η ιδική σου ιερώτατη και ολοφώτεινη κεφαλή. Γνωρίζω καλά την πάναγνη γνώμη και διάθεσί της, όχι απλώς από λόγια, αλλά από έργα και προσωπική πείρα· και γνωρίζω ότι εξαστράπτειμε την πραότητά της πού φονεύει τα θηρία και με την ταπείνωσί της -



αρετές όμοιες με εκείνες του μεγάλου νομοθέτου Μωϋσή.

Αυτόν ακολουθώντας κατά πόδας, ώ καρτερικότατε, και προχωρώντας συνεχώς προς τα ύψη, ολίγο ακόμη και θα τον ξεπερνούσες - εννοώ στο εγκώμιο της αγνότητος και στο βραβείο της σωφροσύνης-, διά των οποίων ιδιαίτερα και αποκλειστικά μπορούμε να πλησιάσωμε τον Θεόν, πού είναι πάναγνος, πού δίδει κάθε απάθεια και ενισχύει στην απόκτησί της, και που μεταβιβάζει με αυτήν (την απάθεια) από την γη στον ουρανό όσους ζουν ακόμη στην γη.

Ανέβηκες δε στα ύψη αυτών των αρετών, όπως ο φίλος της αγνότητος Ηλίας, σαν με πύρινο άρμα με ακούραστα πόδια, και όχι μόνο τον Αιγύπτιο εφόνευσες και απέκρυψες το κατόρθωμα μέσα στην άμμο της ταπεινοφροσύνης, αλλά επί πλέον έτρεξες προς το όρος. Εκεί με ακανθώδη και δυσκολοβάδιστη στα θηρία πορεία αντίκρυσες τον Θεόν και αξιώθηκες να απολαύσης την φωνή και την λάμψη Του. Και έλυσες τα υποδήματά σου, δηλαδή κάθε περίβλημα και κάλυμμα των νεκρών αμαρτωλών παθών. Και έπιασες από την ουρά,

δηλαδή από την άκρη τον Άγγελο πού έγινε  
Δράκοντας και τον έρριξες σαν μέσα στην φωλιά  
του σε βαθύτατο λάκκο και ζοφερό σκοτάδι. Αλλά  
και τον Φαραώ ενίκησες, τον υψηλό και αγέρωχο,  
και τους Αιγυπτίους ετρομοκράτησες και  
κατέπληξες και τα πρωτότοκά τους -το  
μεγαλύτερο κατόρθωμα- εθανάτωσες.

Γι' αυτό ο Κύριος σαν σε ακλόνητο και  
ακράδαντο, σου εμπιστεύθηκε την καθοδήγησι  
των αδελφών. Εσύ, ώ οδηγέ, οδηγώντας αυτούς,  
τους απεμάκρυνες άφοβα και τους ελευθέρωσες  
από τον Φαραώ και από τον ακάθαρτο πηλό της  
πλινθοποιΐας. Και τους μετέδωσες και τους  
έκανες να γευθούν και να γνωρίσουν καλά το πύρ  
του Θεού και την νεφέλη της αγνότητος πού  
σβήνει και εξαφανίζει όλη την φλόγα (των  
αμαρτωλών επιθυμιών). Επί πλέον διεσκόρπισες  
εμπρός τους την ερυθρά και φλογισμένη  
θάλασσα (της σαρκικής πυρώσεως) -την  
θάλασσα στην οποία ιδιαιτέρως κατά κανόνα οι  
περισσότεροι κινδυνεύομε- και τους ανέδειξες με  
την ράβδο σου και την ποιμενική σου επιστήμη  
νικητάς και τροπαιούχους, και έπνιξες τελειωτικά  
όλους τους εχθρούς πού τους κατεδίωκαν από

πίσω.

Αλλά και μετά από αυτό τον Αμαλήκ της οίσεως, αυτόν, πού συνήθως συναντούν οι νικηταί έπειτα από την νίκη της θαλάσσης, τον κατετρόπωσες με την έκτασι των χεριών σου, καθώς ίστασο ανάμεσα στην πράξι και στην θεωρία και προσευχόσουν για τον θεοφώτιστο λαό σου. Ενίκησες τα ειδωλολατρικά έθνη. Ανέβασες προς το όρος της απαθείας αυτούς που σε ακολουθούν. Τους χειροτόνησες ιερείς (πνευματικών θυσιών). Παρέδωσες τον νόμο της (πνευματικής) περιτομής, με την οποία εάν δεν καθαρισθούμε είναι αδύνατο να ιδούμε τον Θεόν. Ανέβηκες πολύ υψηλά παραμερίζοντας κάθε σκοτεινό σύννεφο και ζόφο και θύελλα, παραμερίζοντας δηλαδή το «τρίγνοφον»[7] σκοτάδι της αγνοίας.

Προσήγγισες στο φως, το οποίον σου παρουσιάσθηκε κατά πολύ σεβασμιώτερο και λαμπρότερο και ανώτερο από ό,τι στην βάτο. Αξιώθηκες να ακούσης την θεϊκή φωνή. Αξιώθηκες θεϊκής θεωρίας και προφητικής χάριτος. Είδες κατά κάποιον τρόπο, ζώντας ακόμη στην γη, τα «οπίσω του Θεού», δηλαδή τα

μελλοντικά μεγαλεία, τον πλήρη φωτισμός της γνώσεως που μας αναμένει στην μέλλουσα ζωή. Έπειτα άκουσες και την φωνή που σου είπε: «Δεν θα ιδή άνθρωπος το πρόσωπόν μου» (Εξοδ. λγ' 20). Γι' αυτό και κατέβηκες από εκείνη την θέα του Θεού στην βαθύτατη κοιλάδα της ταπεινώσεως, στον Χωρήβ, φέροντας μαζί σου και τις πλάκες που ανυψώνουν στην γνώσι του θεϊκού θελήματος, και έχοντας ακτινοβόλο και δοξασμένο το πρόσωπο της ψυχής και του σώματος. Αλλοίμονο όμως για το θέαμα που αντίκρυσες εν συνεχεία: Το χρυσό μοσχάρι που κατεσκεύασαν! Αυτό είναι έργο της ιδικής μου συνοδίας. Αλλοίμονο για την συντριβή των πλακών!

Τι έκανες έπειτα; Επήρες τον λαό σου από το χέρι. Τον επέρασες μέσα από την έρημο. Ίσως δε και όταν κάποτε συνέβη να φλέγεται από την εσωτερική του φλόγα, του άνοιξες πηγή ύδατος δακρύων με το ξύλο, δηλαδή με την σταύρωσι «της σαρκός, σύν τοίς παθήμασι και ταίς επιθυμίαις» (Γαλ. ε' 24). Πολεμείς έπειτα τα εχθρικά έθνη που συναντάς και τα κατακαίεις με το πύρ του Κυρίου. Φθάνεις στον Ιορδάνη -τίποτε

δεν εμποδίζει να παραπονήσω και να προχωρήσω λίγο πιο πέρα την διήγησι- και όπως ο Ιησούς του Ναυή χωρίζει σε τμήματα τον λαό με τον λόγο σου. Εν συνεχεία διαιρείς τα ύδατα, και αυτά που ήταν εμπρός, (δηλαδή τα εισαγωγικά δάκρυα), τα άφησες να χυθούν στην αλμυρά και Νεκρά θάλασσα, να χυθούν δηλαδή για την νέκρωσι των παθών. Ενώ τα ύδατα που έρχονται από επάνω, δηλαδή τα (τελειοποιά) δάκρυα της αγάπης που προέρχονται έκ της άνωθεν χάριτος, τα εσταθεροποίησες στους οφθαλμούς των νοητών Ισραηλιτών σου, (δηλαδή των μαθητών σου).

Έπειτα τους διατάξεις να πάρουν δώδεκα πέτρες, πού σημαίνει ή ότι τους δείχνεις τον δρόμο των Αποστόλων ή ότι υπονοείς την νίκη των οκτώ περίπου εθνών και παθών και εν συνεχεία την απόκτησι των τεσσάρων μεγάλων και γενικών αρετών[8]. Απομακρύνεσαι και αφήνεις πλέον πίσω σου οριστικά την περιοχή της αγόνης και Νεκράς θαλάσσης. Φθάνεις εμπρός στην εχθρική πόλι. Σαλπίζεις με την προσευχή κατά την διάρκεια του εβδομού κύκλου, δηλαδή κατά την διάρκεια της επιγείου ανθρωπίνης ζωής[9].

Κατεκρήμνισες την πόλι. Ενίκησες. Έτσι μπορείς να ψάλλης και σύ προς τον άϋλο και αόρατο Σύμμαχό σου: «Οι ρομφαίες του εχθρού εκμηδενίσθηκαν και τις πόλεις των παθών μου κατέστρεψες» (πρβλ. Ψαλμ. θ' 7).

Θέλεις να ειπώ το σπουδαιότερο και γενναιότερο από όλα; Ανέβηκες στην Ιερουσαλήμ, πού είναι η όρασις της τελείας ψυχικής ειρήνης. Βλέπεις τον Χριστόν, τον Θεόν της ειρήνης. Συγκακοπαθείς «ως καλός στρατιώτης» (Β' Τιμ. β' 3).

Συσταυρώνεσαι κατά την σάρκα «σύν τοίς παθήμασι και ταίς επιθυμίαις» (Γαλ. ε' 24). Και έτσι δικαίως γίνεσαι, όπως ο Χριστός, «Θεός του Φαραώ» (Έξοδ. ζ' 1) και όλης της εχθρικής του δυνάμεως. Εν συνεχεία συνθάπτεσαι και συγκατέρχεσαι στον άδη, στην άβυσσο δηλαδή της θεολογίας και των αρρήτων μυστηρίων.

Αλείφεις με μύρα και ευωδιάζεις από τις συγγενικές και αγαπημένες γυναίκες, δηλαδή από τις αρετές. Ανασταίνεσαι, -τι με εμποδίζει να το ειπώ και αυτό, όταν και στον ουρανό ευρίσκεσαι και κάθεις εν δεξιά του Πατρός[10]; Ω, τι διέδωσαν οι εχθροί, ότι εκλάπη το σώμα σου! - ανασταίνεσαι και σύ τριήμερος, μετά την

νίκη δηλαδή των τριών τυράννων που αντιστοιχεί μάλλον, για να γίνω πιο σαφής, με την νίκη του σώματος, της ψυχής και του πνεύματος. Ή και μετά την κάθαρσι του τριμερούς της ψυχής, του επιθυμητικού δηλαδή, του συναισθηματικού και του διανοητικού.

Έρχεσαι τέλος επάνω στο όρος των Ελαιών - πρέπει να συντμήσω τον λόγο και να μη σοφίζωμαι περιττά, γράφοντας μάλιστα προς εσένα τον πλήρη σοφίας και ανώτερον από όλους μας στην γνώσι των «υπέρ ημάς» πραγμάτων- για το οποίο όρος ένας καλός δρομεύς εκελαηδούσε και έλεγε: «Όρη τα υψηλά ταίς ελάφοις» (Ψαλμ. ργ' 18), για τις ψυχές δηλαδή που εξολοθρεύουν τα θηρία[11].

Τρέχοντας λοιπόν και σύ μαζί με αυτόν έφθασες στην άκρη του όρους. Ανέβλεψες προς τον ουρανό -πάλι θα επαναφέρω τον λόγο στον συμβολισμό του Λόγου-, ευλόγησες εμάς τους μαθητάς σου, είδες να προβάλλη εμπρός σου στηριγμένη στον ουρανό η κλίμαξ των αρετών.

Σ' αυτήν την κλίμακα σύμφωνα με την χάρι που σου εδόθηκε από τον Θεόν «σαν σοφός αρχιτέκτων έβαλες το θεμέλιο» (Α' Κορ. γ' 10) ή



μάλλον την κατασκεύασες ολόκληρη, μολονότι  
από την πολλή σου ταπεινοφροσύνη επέεσες  
εμάς τους ανοήτους και μας παρεπλάνησες να  
σου δανείσωμε το ρυπαρό μας στόμα για να το  
χρησιμοποιήσης στον λαό σου. Και αυτό δεν είναι  
περίεργο, διότι σύμφωνα με την συμβολική  
διήγησι και ο Μωϋσής συνήθιζε να αποκαλή τον  
εαυτό του ισχνόφωνο και βραδύγλωσσο. Ο  
Μωϋσής όμως αξιώθηκε να έχη άριστο βοηθό και  
«λογοδότη» τον Ααρών. Ενώ εσύ, ο μυημένος  
στα άρρητα μυστήρια του Θεού, δεν γνωρίζω  
πώς παρωρμήθηκες να έλθης σ' εμένα, μία  
άνυδρη πηγή γεμάτη από αιγυπτιακούς  
βατράχους ή μάλλον από κάρβουνα.

Επειδή όμως δεν πρέπει να σταματήσω  
αφίνοντας ατελείωτο τον δρόμο του λόγου που  
αφορά εσένα, ώ ουρανοδρόμε, συνεχίζω  
υφαίνοντας πάλι τον ποικιλόμορφο στολισμό του  
κάλλους σου:

Προχώρησες στο άγιον όρος, ανύψωσες το  
βλέμμα προς τον ουρανό, επάτησες το πόδι σου  
στην άκρη, έτρεξες, ανέδραμες, ανυψώθηκες,  
«επέβης επί χερουβείμ», δηλαδή στις αγγελικές  
αρετές, «και επετάσθης» (Ψαλμ. ιζ' 11), και

«ανέβης εν αλαλαγμῷ» (Ψαλμ. μς´ 6), αφού κατετρόπωσες τον εχθρό. Μας άνοιξες τον δρόμο, προηγήθηκες, αλλά και τώρα ακόμη ηγεΐσαι και προηγείσαι όλων μας, διότι έχεις τρέξει και έχει φθάσει στην κορυφή της οσίας Κλίμακος και έχεις ενωθή με την αγάπη.

Η δε αγάπη είναι ο Θεός (Α´ Ιωάν. δ´ 8).

Αυτῷ η δόξα εΐς τους αιῶνας.

Αμήν.

Ι.Μ.Παρακλήτου

[1] Η κατάκτησις της θείας σοφίας και του τίτλου του διδασκάλου για την Ορθόδοξο Ανατολή προϋπέθετε πάντοτε την αγιότητα του βίου και τον άνωθεν φωτισμό. «Άνευ των Αγίων δεν υπάρχουν αληθινοί διδάσκαλοι και παιδαγωγοί ούτε αληθινή παιδεία άνευ της αγιότητος. Μόνον ο Άγιος είναι ο αληθινός παιδαγωγός και διδάσκαλος... Η αληθινή παιδεία, ο αληθινός φωτισμός, δεν είναι άλλο παρά η ακτινοβολία της αγιότητος» (π. Ιουστίνος Πόποβιτς). Σχετικῶς παρατηρεί και ο ιερός Χρυσόστομος ότι η καθαρότης του βίου καθιστά τον άνθρωπο θεοδίδακτο και ανενδεή μελέτης βιβλίων —«του

Πνεύματος την χάριν αντί βιβλίων γενέσθαι ταίς ημετέραις ψυχαίς και καθάπερ ταύτα διά μέλανος, ούτω τὰς καρδίας τὰς ημετέρας διά Πνεύματος εγγεγράφθαι» (Α΄ ομιλία εἰς το κατά Ιωάννην, προοίμιον).

[2] Εννοεί τους Αγγέλους. Ίσως όμως να εννοή και τους Αγίους.

[3] Στην Ορθόδοξο ασκητική παράδοση είναι κοινή πίστις ότι σε αγίους τόπους ή σε ιερές χρονικές περιόδους (δεσποτικές, θεομητορικές εορτές κ.λ.π.), η Χάρις προσφέρεται πλουσιωτέρα και η θεία μέθεξις παρουσιάζεται εντονωτέρα. Η έν λόγω πεποίθησις του οσίου Ιωάννου υποσημαίνει και το έξοχο εκκλησιαστικό του φρόνημα.

[4] Εννοεί τους δαίμονας της γαστριμαργίας και της κενοδοξίας. Από αυτούς διατρέχουν ιδιαιτέρως κίνδυνο οι νεώτεροι και αρχάριοι. Και περί αρχαρίων ασφαλώς γίνεται εδώ λόγος, εφ' όσον πρόκειται για «ίπππον έτι αγυμνάστως διακείμενον».

[5] Όπως φαίνεται και από την συνάφεια του λόγου πρόκειται για την αρετή της ηθικής

καθαρότητος και αγνότητος. «Μακάριοι οι καθαροί τη καρδία, ότι αυτοί τον Θεόν όψονται» είπε ο Κύριος (Ματθ. ε' 8).

[6] Εννοεί τον άγιο Γρηγόριο Νεοκαισαρείας τον Θαυματουργό, ο οποίος μαζί με πολλούς Χριστιανούς στον επί Δεκίου διωγμό (250 μ.Χ.) κατέφυγε στα όρη.

[7] Κατά μία άποψη το αποκαλεί «τρίγνοφον», διότι επικάθεται στο τριμερές της ψυχής - λογιστικό, επιθυμητικό και συναισθηματικό.

[8] Οι τέσσερις γενικώτατες αρετές είναι η φρόνησις, η ανδρεία, η σωφροσύνη και η δικαιοσύνη. Η διαίρεσις αυτή συναντάται στην πλατωνική φιλοσοφία και έχει υιοθετηθή από τους Πατέρας της Εκκλησίας.

[9] Ο έβδομος κύκλος συμβολίζει την επίγειο ζωή του ανθρώπου, εν αντιθέσει προς τον όγδοο που αντιστοιχεί στην ζωή της αιωνιότητος (πρβλ. σχόλιο 1, λόγου Ε').

[10] Η τολμηρά αυτή φράσις δικαιολογείται, διότι εκλαμβάνεται με την έννοια ότι η ανθρώπινη φύσις ανεκεφαλαιώθη και ετιμήθη στο πρόσωπο του Χριστού και εκάθησε μετά την Ανάληψι στον

θρόνο της μεγαλωσύνης. (Σχετικώς βλέπε και  
Εφεσ. β' 6).

[11] Βλέπε σχόλιο 1, λόγου ΚΕ'.